[2019] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 932

ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ

ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ

(2009 ਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1144)

ਫਰਵਰੀ 12, 2019

[ਅਭੈ ਮਨੋਹਰ ਸਪਰੇ ਅਤੇ ਆਰ. ਸੁਭਾਸ਼ ਰੈੱਡੀ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਪੀਨਲ ਕੋਡ, 1860- ਧਾਰਾ 302/149 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 302/34- ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 11 ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ 148, 302/149, 323/149 ਅਤੇ 506/149 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ- ਹਾਲਾਂਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302/149 ਤਹਿਤ 8 ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ 3 ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302/149 ਤਹਿਤ 8 ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ- ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪੰਜ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ - ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ- ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਤਿੰਨਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਅਧੀਨ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਬਦਲੀ ਹੋਈ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302/34 ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਟਿਕਾਊ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪੀਨਲ ਕੋਡ, 1860- ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302/34 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਤੋਂ ਧਾਰਾ 324 ਆਈਪੀਸੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ- ਆਯੋਜਕ: ਧਾਰਾ 148, 302/149, 323/49 ਅਧੀਨ

ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ 11 ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 8 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਪੀਲੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀ- ਦੋ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1) ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ- ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302/149 ਦੀ ਥਾਂ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 302/34 ਆਈਪੀਸੀ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ 3 ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ- ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੋਈ ਤਰਕ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ- ਨਾਲ ਹੀ, ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਮਲੇ ਨੇ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਸਧਾਰਣ ਸੱਟ ਪਹੁੰਚਾਈ - ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਦੋਵੇਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਾਭ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302/34 ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 324 ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 324 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

XXXXXX

ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ 933

ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ

ਕਿਹਾ ਗਿਆ: 1. ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅੱਠ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਦੇ ਕੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302/149 ਤਹਿਤ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਤਿੰਨਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਵੀ ਰੱਦ ਹੋ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜ ਤੋਂ ਘੱਟ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 3) 'ਤੇ ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ

ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 55] [949- ਬੀ]

2. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਕੋਲ ਹਾਲਾਂਕਿ ਤਿੰਨਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਤੋਂ ਧਾਰਾ 34 ਆਈਪੀਸੀ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਤਿੰਨਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302/34 ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਟਿਕਾਊ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 56] [949- ਸੀ, ਡੀ]

3. ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਕਦੇ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਕਿ ਸਾਰੇ 11 ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਤਹਿਤ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਇਰਾਦਾ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਪੀਲ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਕੇਸ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ 8 ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਸਿਰਫ 3 ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਇਰਾਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕੇਸ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਤਿੰਨ) ਨੇ ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ "ਸਾਂਝੇ ਇਰਾਦੇ" ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਬਦਲੀ ਹੋਈ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਦੱਸਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਇੱਕ ਲਾਈਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302/149 ਦੀ ਥਾਂ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302/34 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। [ਪਾਰਸ 62 ਅਤੇ 63] [950- B-E]

4. ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਮਲੇ ਨੇ ਪੀੜਤਾ ਨੂੰ ਸਧਾਰਣ ਸੱਟ ਮਾਰੀ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਸਕੀ। [ਪੈਰਾ 67] [951-A]

5. ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਦੋਵਾਂ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਲੜਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਦੋਵਾਂ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਵਿਰੁੱਧ ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅੱਠ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਰਾਜ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੱਠ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਾਉਂਦਾ ਜੋ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਅਪੀਲ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਵੀ ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਦੋ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਤਰਕ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਦੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਪੂਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇ ਲਾਭ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਧਾਰਾ 324 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ, ਧਾਰਾ 302/34 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਜੇਕਰ ਹੋਰ ਅੱਠ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 68][951-ਬੀ-ਡੀ]

6. ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 324 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ। [ਪੈਰਾ 69] [951-E]

ਵਿਲੀ (ਵਿਲੀਅਮ) ਸਲਾਨੀ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ **ਏ.ਆਈ.ਆਰ.** 1956 **ਐਸ.ਸੀ.116: [1955] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1140 - ਦਾ ਅਨੁਸਰਣ ਕੀਤਾ** ।

ਕਾਂਤੀਲਾਲ ਚੰਦੂ ਲਾਲ ਮਹਿਤਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ **(1969) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 166**: [**1970**] **2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 742**; ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ **ਏ.ਆਈ.ਆਰ.** 1954 **ਐਸ.ਸੀ.204: [1954] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 904**; ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ **ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1952**, **ਐਸ.ਸੀ.167**: [**1952**] **ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 839 - 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ।**

ਮੁਹੰਮਦ ਖਲੀਲ ਚਿਸ਼ਤੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2013) 2 **ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 541: [2012] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 777**; ਚਿਤਰਮਲ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ (**2003**) 2 **ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 266**: [**2003**] **1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.** 49 - **ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।**

XXXXXX

ਕਨੂੰਨੀ ਕੇਸ ਹਵਾਲਾ		
[2012] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.777	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ**	**ਪੈਰਾ 33**

[1955] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1140	ਦਾ ਅਨੁਸਰਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 46
[1970] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 742	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।	ਪੈਰਾ 48
[1952] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 839	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।	ਪੈਰਾ 49
[1954] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 904	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।	ਪੈਰਾ 50
[2003] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 49	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 52

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2009 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1144.

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 65- ਡੀ.ਬੀ./1999 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 11.02.2008 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ, ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਕਰਨ ਭਾਰੀਹੋਕੇ, (ਏ.ਸੀ.), ਸੰਨੀ ਚੌਧਰੀ, ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ।

ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਅਤੁਲ ਮੰਗਲਾ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਆਸ਼ੀਸ਼ ਪਾਂਡੇ, ਇੰਦਰਜੀਤ (ਡਾ. ਮੋਨਿਕਾ ਗੁਸਾਈਂ ਲਈ)।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੇਠ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ

ਅਭੈ ਮਨੋਹਰ ਸਪਰੇ, ਜੇ.

1. ਇਹ ਅਪੀਲ ਤਿੰਨਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ 1999 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 65-ਡੀਬੀ ਵਿੱਚ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ 11.02.2008 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿਰੁੱਧ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਅੱਠ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਨੂੰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ, 1860 ਦੀ ਧਾਰਾ 148, 302/149, 323/149 ਅਤੇ 506/149 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ." ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਤਿੰਨਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ (ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ) ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 302/149 ਦੀ ਬਜਾਏ ਧਾਰਾ 302/34 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ।

2. ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਹੇਠਾਂ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ.

3. 1997 ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 19 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਔਰਤ ਮਹਿੰਦਰੋ ਬਾਈ ਦੇ ਕਤਲ ਲਈ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 148, 302/149, 323/149 ਅਤੇ 506/149 ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ 11 (11) ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ।

XXXXXX

4. ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਫਰੀਦਾਬਾਦ ਨੇ 04.12.1998 ਦੇ ਫੈਸਲੇ/ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ (ਏ-1 ਤੋਂ ਏ-11) ਨੂੰ ਧਾਰਾ 148, 302/149, 323/149 ਅਤੇ 506/149 ਆਈਪੀਸੀ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ। ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ (ਏ-1 ਤੋਂ ਏ-11) ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਸ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਸਾਰੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ।

5. ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਏ-1) ਬੂਰ ਸਿੰਘ (ਏ-2) ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ (ਏ-3) ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ (ਏ-4) ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਏ-5), ਬੱਗਾ ਸਿੰਘ (ਏ-6), ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ (ਏ-7), ਫੁੰਮਣ ਸਿੰਘ (ਏ-8) ਕਸ਼ਮੀਰੋ (ਏ-9), ਲਕਸ਼ਮੀ ਬਾਈ (ਏ-10) ਅਤੇ ਤਾਰੋ ਬਾਈ (ਏ-11) ਨੂੰ

ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 148 ਤਹਿਤ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਧਾਰਾ 302/149 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਮਰ ਕੈਦ ਅਤੇ 2,000/- (ਰੁਪਏ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ) ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਅਦਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ, ਧਾਰਾ 323/149 ਆਈਪੀਸੀ ਤਹਿਤ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 506/149 ਆਈਪੀਸੀ ਤਹਿਤ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ। ਸਾਰੀਆ ਸਜਾਵਾਂ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਚਲਣੀਆ ਹਨ।

6. ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ (ਏ -1 ਤੋਂ ਏ -11) ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ (ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 65-ਡੀਬੀ 1999)।

7. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅੱਠ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਏ-1 ਤੋਂ ਏ-6, ਏ-10 ਅਤੇ ਏ-11 ਦੇ ਸਬੰਧ 'ਚ ਅਪੀਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਦਕਿ ਤਿੰਨ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਏ-7 ਤੋਂ ਏ-9 ਦੇ ਸਬੰਧ 'ਚ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਧਾਰਾ 34 ਆਈਪੀਸੀ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੀ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302/149 ਦੀ ਥਾਂ ਧਾਰਾ 302 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 34 ਆਈਪੀਸੀ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ।

8. ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ, ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ (ਏ-7), ਫੁੰਮਣ ਸਿੰਘ (ਏ-8) ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰੋ (ਏ-9), ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ/ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ , ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਗਿਆ ਰਾਹੀਂ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ।

9. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅੱਠ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ, ਏ -1 ਤੋਂ ਏ - 6, ਏ - 10 ਅਤੇ ਏ - 11 ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਰਾਜ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ

ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਇਹ ਹਿੱਸਾ ਹੁਣ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

936

XXXXXX

ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ [ਅਭੈ ਮਨੋਹਰ ਸਪਰੇ, ਜੇ.] 937

10. ਇਸ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਅਤੇ ਸਹੀਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਅੱਠ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ (ਏ -1 ਤੋਂ ਏ -6, ਏ -10 ਅਤੇ ਏ -11) ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

11. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ (ਏ-7) ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਅਪੀਲ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਲਈ ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ (ਏ-7) (ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1) ਦੀ ਅਪੀਲ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

12. ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਦੋ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਕੇਸ ਨਾਲ ਚਿੰਤਤ ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੂੰਮਣ ਸਿੰਘ (ਏ -8) [ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2] ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਸ਼ਮੀਰੋ (ਏ - 9) [ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 3 ਇੱਥੇ]।

13. ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ ਕਿ ਕੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 (ਏ-8) ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 3 (ਏ-9) ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ।

14. ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ, ਹੇਠਾਂ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ.

15. ਮਹਿੰਦਰੋ ਬਾਈ ਦੀ ਮੌਤ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੁਝ ਝਗੜਿਆਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੋਈ। ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਭਰਾਵਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਅਤੇ ਪਤਨੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ਾਖਾ ਸੀ ਜਦਕਿ ਦੂਜੇ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਭਰਾਵਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਅਤੇ ਪਤਨੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸ਼ਾਖਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਜੱਦੀ ਜਾਇਦਾਦ, ਯਾਨੀ ਇੱਕ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੀ।

16. ਇੱਕ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਛੇ ਭਰਾ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ 22 ਕਿਲਾ ਜ਼ਮੀਨ ਸੀ। ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ 30 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੇ ਭਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਵੰਡ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਹਰ ਭਰਾ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਖੇਤੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਢਾਈ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦੀ। ਉਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਭਰਾ ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ (ਏ-7), ਬੱਗਾ ਸਿੰਘ (ਏ-6) ਅਤੇ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਏ-5) ਨੇ ਫਿਰ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਇਸ ਢਾਈ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਮੰਗਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਜੱਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਵੰਡ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਭਰਾਵਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਝਗੜੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਗਿਆ।

17. 21.09.1996 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 12 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ,ਮੱਲ ਸਿੰਘ (ਪੁੱਤਰ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ), ਮਹਿੰਦਰੋ ਬਾਈ (ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ- ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨੂੰਹ), ਦਾਰਾ ਸਿੰਘ (ਪੁੱਤਰ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪਾਲੋ ਦੇਵੀ (ਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ) ਜ਼ਮੀਨ (ਖੇਤ) 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ (ਏ-7) ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਏ-5) ਬੱਗਾ ਸਿੰਘ (ਏ-5) ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ (ਏ-4), ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ (ਏ-3), ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਏ-1), ਫੁੰਮਣ ਸਿੰਘ (ਏ-8), ਤਾਰੋ ਬਾਈ (ਏ-11) ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰੋ (ਏ-9) ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰ (ਲਾਠੀ, ਦੇਸੀ ਪਿਸਤੌਲ, ਤਲਵਾਰ, ਬੱਲਮ) ਲੈ ਕੇ ਉੱਥੇ ਆਏ।

XXXXXX

18. ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ (A-7) ਨੇ "ਲਲਕਾਰਾ" ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵੰਡ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਬਕ ਸਿਖਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਦੋਵਾਂ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਲੜਾਈ ਹੋ ਗਈ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮਹਿੰਦਰੋ ਬਾਈ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪਾਲੋ ਬਾਈ ਵੀ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ।

19. ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਐਫਆਈਆਰ (ਐਕਸ-ਪੀਐਨ/2) ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਕਈ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਹਥਿਆਰ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ. ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਗਿਆਰਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

20. ਸਾਰੇ 11 ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ (ਏ-1 ਤੋਂ ਏ-11) ਵਿਰੁੱਧ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੇਸ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ 14 ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ। ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ (ਏ -1 ਤੋਂ ਏ -11) ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1973 ਦੀ ਧਾਰਾ 313 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ।

21. ਮਿਤੀ 04.12.1998 ਦੇ ਫੈਸਲੇ/ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਸਾਰੇ 11 ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ (ਏ-1 ਤੋਂ ਏ-11) ਨੂੰ ਧਾਰਾ 148, 302/149, 323/149 ਅਤੇ 506/149 ਆਈਪੀਸੀ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰੇ 11 ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ (ਏ-1 ਤੋਂ ਏ-11) ਵੱਲੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ।

22. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅੱਠ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ (ਏ-1 ਤੋਂ ਏ-6, ਏ-10 ਅਤੇ ਏ-11) ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਦੇ ਕੇ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਮੌਜੂਦਾ ਤਿੰਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ (ਏ-7 ਤੋਂ ਏ-9) ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ 302/149 ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਬਜਾਏ ਧਾਰਾ 302/34 ਆਈਪੀਸੀ ਤਹਿਤ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਸੁਣਾਇਆ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਤਿੰਨਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ (ਏ-7 ਤੋਂ ਏ-9) ਨੇ ਦੁਖੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਗਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ।

23. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ-ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਕਰਨ ਭਾਰਿਹੋਕੇ, ਵਿਦਵਾਨ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋਸਤ , ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਨੀ ਚੌਧਰੀ, ਸੁਣੇ ਗਏ।

ਅਤੇ ਉਤੱਰਦਾਤਾ ਰਾਜ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਵਧੀਕ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਸ਼੍ਰੀ ਅਤੁਲ ਮੰਗਲਾ, ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ।

XXXXXX

24. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ (ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਏ -7 ਤੋਂ ਏ -9) ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਸੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅੱਠ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨਾਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਰੀ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302/34 ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

25. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅੱਠ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਆਖਰਕਾਰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 149 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸਾਰੇ ਗਿਆਰਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕੋ ਸਵਾਲ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਧਾਰਾ 302/149 ਤਹਿਤ ਸਾਰੇ 11 ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

26. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 302 ਤੋਂ ਧਾਰਾ 149 ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਤੋਂ ਬਦਲ ਕੇ ਧਾਰਾ 302 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 34 ਆਈਪੀਸੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਵੀ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ (ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ) ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅੱਠ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨਾ।

27. ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਦੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ 11 ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302/149 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302/149 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302/34 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਾਕੀ ਅੱਠ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 302/ 149 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ।

28. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਕਿ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਸਿਰਫ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ (ਏ -7 ਤੋਂ ਏ -9) ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ,

ਫਿਰ ਵੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ, ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

29. ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302/34 ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਅੱਠ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302/149 ਤਹਿਤ ਬਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡਣ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

XXXXXX

30. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀ ਆਖਰੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ, ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅੱਠ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੁਰਮ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਦੋਸ਼ੀ (ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕਰਤਾਵਾਂ) ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ 'ਤੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302/149 ਤਹਿਤ ਅੱਠ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤਿੰਨਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਧਾਰਾ 34 ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਾਂ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਇਕੋ ਇਕ ਵਿਕਲਪ ਉਪਲਬਧ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਵਿਚ ਹਰੇਕ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਕਰੇ।

31. ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਦਲੀਲ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਦੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ

ਮਹਿੰਦਰੋ ਬਾਈ ਦੀ ਮੌਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ (ਏ -3) ਦੁਆਰਾ ਗੋਲੀ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਫਰਸਾ ਸੱਟ ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ (ਏ -7) ਦੁਆਰਾ ਲੱਗੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਦੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲੱਗੀ ਸੱਟ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ।

32. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 - ਫੂੰਮਣ ਸਿੰਘ (ਏ-8) ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 3- ਕਸ਼ਮੀਰੋ (ਔਰਤ) (ਏ-9) ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਲਾਠੀ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਦੇ ਖੱਬੇ ਗਾਲ 'ਤੇ ਸਾਧਾਰਨ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਹੋਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਜਾਨਲੇਵਾ ਸੱਟਾਂ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਣ।

33. ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਦਲੀਲ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 324 ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ **ਮੁਹੰਮਦ ਖਲੀਲ ਚਿਸ਼ਤੀ** ਬਨਾਮ **ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ** (2013) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 541 ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ।

34. ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਏ - 8 ਅਤੇ ਏ -9) ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲਗਭਗ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕੱਟ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਾਲ 2009 ਵਿੱਚ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਵੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਅਜੇ ਵੀ ਪਿਛਲੇ 10 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਨਿਆਂ ਦਾ ਅੰਤ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੇ ਦੋਵੇਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 324 ਤਹਿਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਰਕਮ ਦੇ ਨਾਲ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

35. ਸ੍ਰੀ ਕਰਨ ਭਾਰੀਹੋਕੇ, ਵਿਦਵਾਨ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋਸਤ ਨੇ ਸਾਡੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਲਿਆਂਦੀ, ਜੋ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ

ਕਰਕੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤ ਇਸ ਕੇਸ 'ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਲਿਖਤੀ ਨੋਟ ਵੀ ਸੌਂਪਿਆ।

940

XXXXXX

ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ [ਅਭੈ ਮਨੋਹਰ ਸਪਰੇ, ਜੇ.] 941

36. ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ (ਰਾਜ) ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਵਧੀਕ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਨੇ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕੋਈ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ

37. ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਲੱਭਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਵੇਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ.

38. ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਚਾਰ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦੇ ਹਨ- ਪਹਿਲਾ, ਕੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 34 ਆਈਪੀਸੀ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 149 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਸੀ?

39. ਦੂਜਾ, ਕੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅੱਠ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302/149 ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਧਾਰਾ 302/34 ਆਈਪੀਸੀ ਤਹਿਤ ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਦੋਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਤਿੰਨ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ (ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ) ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਿੰਨ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ (ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕਰਤਾਵਾਂ) ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 149 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 34 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ?

40. ਤੀਜਾ, ਕੀ ਤਿੰਨਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ (ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ) ਵਿਰੁੱਧ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ?

41. ਅਤੇ ਚੌਥਾ, ਜੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ 149 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਕੀ ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ (ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕਰਤਾਵਾਂ) ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਕੇਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਕਿਸ ਅਪਰਾਧ ਲਈ?

42. ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੀਏ, ਸੰਬੰਧਿਤ ਧਾਰਾਵਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ / ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਚਾਰਜ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ।

XXXXXX

43. ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 216 ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਚਾਰਜ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 386 ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 464 ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ, ਜਾਂ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਜਾਂ ਗਲਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

216. ਅਦਾਲਤ ਚਾਰਜ ਬਦਲ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(1) ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਬਦਲ ਜਾਂ ਜੋੜ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(2) ਅਜਿਹੀ ਹਰ ਤਬਦੀਲੀ ਜਾਂ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

(3) ਜੇ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਜਾਂ ਵਾਧਾ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੇਸ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਪੱਖਪਾਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ, ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਜਿਹੀ ਤਬਦੀਲੀ ਜਾਂ ਵਾਧਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਵਧਾਓ ਜਿਵੇਂ ਬਦਲਿਆ ਹੋਇਆ ਜਾਂ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਚਾਰਜ ਅਸਲ ਚਾਰਜ ਸੀ।

(4) ਜੇ ਤਬਦੀਲੀ ਜਾਂ ਵਾਧਾ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਨਾਲ ਤੁਰੰਤ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸਾਰ ਪੱਖਪਾਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ , ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਤਾਂ ਨਵੇਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਉਸ ਮਿਆਦ ਲਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿੰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(5) ਜੇ ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਜਾਂ ਜੋੜੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਜੁਰਮ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੇਸ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਜਿਹੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਸੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਬਦਲਿਆ ਹੋਇਆ ਜਾਂ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਦੋਸ਼ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

386. ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ। ਅਜਿਹੇ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੇ ਉਹ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਜੇ ਉਹ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਧਾਰਾ 377 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 378 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ, ਜੇ ਉਹ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ, ਜੇ ਉਹ ਸੋਚਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦਖਲ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਢੁਕਵਾਂ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ-

(a) ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਦਿਓ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿਓ ਕਿ ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ;

(b) ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ-

(i) ਖੋਜ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਬਰੀ ਕਰਨਾ, ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੁਬਾਰਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ, ਜਾਂ,

(ii) ਖੋਜ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ, ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ, ਜਾਂ

(iii) ਖੋਜ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ, ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਜਾਂ ਹੱਦ, ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਹੱਦ ਨੂੰ ਬਦਲੋ, ਪਰ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ;

(c) ਸਜ਼ਾ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ-

(i) ਖੋਜ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਲਟਾਓ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਜਾਂ ਡਿਸਚਾਰਜ ਕਰੋ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੁਬਾਰਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿਓ, ਜਾਂ

(ii) ਸਜਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਖੋਜ ਨੂੰ ਬਦਲੋ,

(iii) ਖੋਜ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ, ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਜਾਂ ਹੱਦ, ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਹੱਦ ਨੂੰ ਬਦਲੋ, ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਜਾਂ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ;

(d) ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਜਾਂ ਉਲਟਾਉਣਾ;

(e) ਕੋਈ ਸੋਧ ਜਾਂ ਕੋਈ ਨਤੀਜਾ ਜਾਂ ਅਨੁਕੂਲ ਆਦੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਜੋ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਜਾਂ ਉਚਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ;

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਵਾਧੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਨ ਦਰਸਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਉਸ ਜੁਰਮ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਅਪੀਲ ਅਧੀਨ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ।

464. ਚਾਰਜ ਨੂੰ ਫਰੇਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ, ਜਾਂ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ, ਜਾਂ ਗਲਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ।

XXXXXX

(1) ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੋਜ, ਸਜ਼ਾ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਗਲਤੀ ਸਮੇਤ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਗਲਤੀ, ਭੁੱਲ ਜਾਂ ਬੇਨਿਯਮੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ, ਅਪੀਲ ਦੀ ਅਦਾਲਤ, ਪੁਸ਼ਟੀ ਜਾਂ ਸੋਧ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ।

2) ਜੇ ਅਪੀਲ, ਪੁਸ਼ਟੀ ਜਾਂ ਸੋਧ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਹੋਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ-

(a) ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਹੋਣ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ;

(b) ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਬੇਨਿਯਮੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ , ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ 'ਤੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿਓ, ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਹ ਸਹੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਜੇ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਬਤ ਕੀਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਜਾਇਜ਼ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ।

44. ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 216, 386 ਅਤੇ 464 ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਪਤਾ ਚੱਲੇਗਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਸਮੇਤ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ।

45. ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕੇਵਲ ਉਦੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਜਾਂ ਅਪੀਲੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਣਗਹਿਲੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਬਣਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਚਿਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਖਰਾਬ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

46. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ **ਵਿਲੀ (ਵਿਲੀਅਮ) ਸਲਾਨੀ** ਬਨਾਮ **ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ** (ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1956 ਐਸ.ਸੀ.116) ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪੁਰਾਣੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ।

XXXXXX

47. ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਵਿਵੀਅਨ ਬੋਸ ਜੇ. ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਲਿਖਣ ਦੇ ਅਨੇਖੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ, "ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਤਾਂ ਗਲਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਭੁੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਦੋਵੇਂ, ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਸੁਭਾਅ ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਪਦਾਰਥਕ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੋ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਤੱਥ ਹਨ: (1) ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ' (2) ਇਹ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ ਹੈ. ਇਹ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ.

48. **ਕਾਂਤੀਲਾਲ ਚੰਦੂ ਲਾਲ ਮਹਿਤਾ** ਬਨਾਮ **ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ** (1969) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 166 ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਚਿੰਤਤ ਹਾਂ। ਜਸਟਿਸ ਪੀ ਜਗਨਮੋਹਨ ਰੈੱਡੀ ਨੇ ਕੋਡ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੈਂਚ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, "ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਜਾਂ ਸੋਧਣ ਦੀ ਕਾਫ਼ੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੋਸ਼ ਬਾਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਪੱਖਪਾਤ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮੌਕਾ ਨਾ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਬਚਾਅ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਆਖਰਕਾਰ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

49. ਹੁਣ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਤੋਂ ਧਾਰਾ 34 ਅਤੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਆਉਂਦਿਆਂ, ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ **ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ** ਬਨਾਮ **ਰਾਜ** (ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1952 ਐਸ.ਸੀ.167) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਿੱਥੇ ਜਸਟਿਸ ਫਜ਼ਲ ਅਲੀ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬੈਂਚ ਲਈ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ:

“ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਬਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਧਾਰਾ 302 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 149 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 302 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਬਦਲਵੇਂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਧਾਰਾ 302 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 149 ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 302 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਤਹਿਤ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਬਿੰਦੂ ਦੀ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

945

XXXXXX

946 ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਾਂ [2019] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

50. ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ **ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ** ਬਨਾਮ **ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ** (ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1954 ਐਸ.ਸੀ.204) ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਵੈਂਕਟਰਾਮਾ ਅਯਾਰ, ਜੇ. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਦਿਆਂ

"(7) ਫਿਰ ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 302 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 149 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 149 ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਧਾਰਾ 34 ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 149 ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਬੂਤ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਸਾਂਝਾ ਇਰਾਦਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ ਧਾਰਾ 149 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1953 ਐਸ.ਸੀ.364 ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਹੇਠ

ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ -

> “ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਧਾਰਾ 34 ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵਿਕਲਪ ਵਿਚ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 34 ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਾਂਝਾ ਇਰਾਦਾ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 149 ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਾਂਝਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਕੋ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ।“

ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਅੰਤਰ ਹੈ ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲਾਰਡ ਸੁਮਨਰ ਨੇ ਬਰੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਘੋਸ਼ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1925 ਪੀਸੀ 1 ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਧਾਰਾ 149 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਧਾਰਾ 34 ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਧਾਰਾ 149 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਆਮ ਉਦੇਸ਼ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸਾਂਝਾ ਇਰਾਦਾ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 149 ਲਈ ਧਾਰਾ 34 ਦੀ ਥਾਂ ਲੈਣ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਪ੍ਰਤੀ ਪੱਖਪਾਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਪਰ ਜੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਤੱਥ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 149 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਜੋੜੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਹੋਣਗੇ ਜੇ ਦੋਸ਼ ਧਾਰਾ 34 ਅਧੀਨ ਸਨ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ, ਧਾਰਾ 149 ਲਈ ਧਾਰਾ 34 ਦੀ ਥਾਂ ਲੈਣਾ ਇਕ ਰਸਮੀ ਮਾਮਲਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ.

946

XXXXXX

ਅਸੀਂ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (1) ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਲਈ ਅਥਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 34 ਦਾ ਕੋਈ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਸਿਰਫ ਧਾਰਾ 149 ਅਧੀਨ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (1) ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਧਾਰਾ 149 ਲਈ ਧਾਰਾ 34 ਦੀ ਥਾਂ ਲੈਣ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤੱਥ ਅਜਿਹੇ ਸਨ।

> **"ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 302 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 149 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 302 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 34 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ।**

51. **ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ** (ਸੁਪਰਾ ਅਤੇ **ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ** (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ **ਵਿਲੀ (ਵਿਲੀਅਮ) ਸਲਾਨੀ** (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਸਟਿਸ ਵਿਵੀਅਨ ਬੋਸ ਨੇ ਬੈਂਚ ਲਈ ਬੋਲਦਿਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਦੋ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ:

" (49) ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਉੱਪਰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1952 ਐਸ.ਸੀ.167 ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 149 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਧਾਰਾ 149 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਗਾਇਬ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਧਾਰਾ 302 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ

ਵੱਖਰਾ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਸ਼ਰਤੇ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, ਏਆਈਆਰ 1954 ਐਸਸੀ 204 ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

52. ਫਿਰ **ਚਿਤਰਮਲ** ਬਨਾਮ **ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ** (2003) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 266 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ **ਵਿਲੀ (ਵਿਲੀਅਮ ਸਲਾਨੀ** (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ:

> **"14. ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 34 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 149 ਉਸਾਰੂ ਅਪਰਾਧਿਕਤਾ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੀ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਵਿਪਰੀਤ ਦੇਣਦਾਰੀ. ਦੋਵੇਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਵਜੋਂ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਖਾਸ ਸਮਾਨਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਓਵਰਲੈਪ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ. ਪਰ ਸਾਂਝੇ ਇਰਾਦੇ ਅਤੇ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅੰਤਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਮ ਇਰਾਦਾ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪੂਰਵ-ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਮਨਾਂ ਦੀ ਪੂਰਵ ਮੁਲਾਕਾਤ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਆਮ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਾਂ ਦੀ ਪੂਰਵ ਮੁਲਾਕਾਤ ਜਾਂ ਪੂਰਵ-ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ. ਹਾਲਾਂਕਿ ਦੋ ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਅੰਤਰ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਓਵਰਲੈਪ ਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਧਾਰਾ 149 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਧਾਰਾ 34 ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੇ ਪੰਜ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਿਣਤੀ ਵਾਲੇ ਕਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ**

ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 34 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 149 ਦੋਵੇਂ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸਾਂਝਾ ਇਰਾਦਾ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 149 ਲਈ ਧਾਰਾ 34 ਦੀ ਥਾਂ ਲੈਣ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਪ੍ਰਤੀ ਪੱਖਪਾਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਇੱਕ ਰਸਮੀ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਜਿਹਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਾ 149 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। (ਦੇਖੋ ਬਰੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਘੋਸ਼ ਬਨਾਮ ਕਿੰਗ ਸਮਰਾਟ: ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1925 ਪੀਸੀ 1; ਮਨਮ ਵੈਂਕਟਦਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ: ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1971 ਐਸ.ਸੀ.1467; ਨੇਥਾਲਾ ਪੋਥੁਰਾਜੂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ: ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1991 ਐਸ.ਸੀ.2214 ਅਤੇ ਰਾਮ ਟਹਿਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ: ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1972 ਐਸ.ਸੀ.254)"

947

XXXXXX

53. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਹੁਣ ਕਾਫ਼ੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਲਝ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਹੁਣ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਕਤਲ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ ਜੋ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ।

54. ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਰਾਏ ਬਣਾਈ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 324 ਆਈਪੀਸੀ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਅਸੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ:

55. ਪਹਿਲਾ, ਜਦੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅੱਠ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਦੇ ਕੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302/149 ਤਹਿਤ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਤਿੰਨਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਵੀ ਰੱਦ ਹੋ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜ ਤੋਂ ਘੱਟ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ (ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ 3) 'ਤੇ ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

XXXXXX

56. ਦੂਜਾ, ਸੁਪਰਾ ਰੈਫਰ ਕੀਤੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਕੋਲ ਹਾਲਾਂਕਿ ਤਿੰਨਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਤੋਂ ਧਾਰਾ 34 ਆਈਪੀਸੀ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਤਿੰਨਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302/34 ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਟਿਕਾਊ ਨਹੀਂ ਹੈ।

57. ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਮਹਿੰਦਰੋ ਬਾਈ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਾਂਝੇ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿੰਨਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਤੋਂ ਬਦਲ ਕੇ ਧਾਰਾ 34 ਆਈਪੀਸੀ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਾਕੀ ਅੱਠ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਤਹਿਤ ਕਿਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

58. ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਇਹੀ ਮਾਮਲਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਗਿਆਰਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਕੇਸ ਹੈ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਾਰੇ ਗਿਆਰਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਪਰ ਇਹ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਿਆ।

59. ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਧਾਰਾ 34 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਤਿੰਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਪਣੇ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 149 ਤੋਂ ਧਾਰਾ 34 ਆਈਪੀਸੀ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਸਕਦੀ ਹੈ।

60. ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪਣਾ ਕੇਸ ਦਬਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਦੇ ਤਹਿਤ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਹਨ।

61. ਜੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਰਿਹਾ, ਤਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ।

62. ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਕਦੇ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਕਿ ਸਾਰੇ 11 ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਮਹਿੰਦਰੋ ਬਾਈ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਸਾਂਝਾ ਇਰਾਦਾ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਪੀਲ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਕੇਸ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮਹਿੰਦਰੋ ਬਾਈ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ 8 ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਸਿਰਫ 3 ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਇਰਾਦਾ ਸੀ।

63. ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕੇਸ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਤਿੰਨ) ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ "ਸਾਂਝੇ ਇਰਾਦੇ" ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਸਾਂਝਾ ਇਰਾਦਾ ਮਹਿੰਦਰੋ ਬਾਈ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਬਦਲੀ ਹੋਈ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਦੱਸਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਇੱਕ ਲਾਈਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302/149 ਦੀ ਥਾਂ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302/34 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ

ਅਪੀਲੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

64. ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ "ਲਲਕਾਰਾ" ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ- ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 (ਹੁਣ ਮਰ ਚੁੱਕੇ) ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਮ੍ਰਿਤਕ ਮਹਿੰਦਰਾਓ ਬਾਈ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸੀ।

65. ਉੱਤਰਦਾਤਾ (ਰਾਜ) ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕੇ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਮਹਿੰਦਰੋ ਬਾਈ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੱਠ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਇਰਾਦਾ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਬੂਤ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਲੱਭਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ।

66. ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਅਗਲੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਸਬੂਤ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ ਕਿ ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ (ਏ-7) ਨੇ ਫਰਸਾ ਨਾਲ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ (ਏ-3) ਨੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਜੋ ਮਹਿੰਦਰੋ ਬਾਈ ਨੂੰ ਲੱਗੀ। ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਮਹਿੰਦਰੋ ਬਾਈ ਦੀ ਮੌਤ ਗੋਲੀ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਇੱਕੋ ਵਾਰ ਸੱਟ ਮਾਰੀ - ਇੱਕ ਹੱਥ 'ਤੇ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਮਹਿੰਦਰੋ ਬਾਈ ਦੇ ਗੱਲ੍ਹ 'ਤੇ , ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

67. ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਮਲੇ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਮਹਿੰਦਰੋ ਬਾਈ ਨੂੰ ਸਧਾਰਣ ਸੱਟ ਮਾਰੀ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਸਕੀ। (ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਡਾ. ਪੀ. ਐਸ. ਪਰਿਹਾਰ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਸੱਟ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਦੇਖੋ)

68. ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਦੋਵਾਂ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਲੜਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਦੋਵਾਂ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਵਿਰੁੱਧ ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅੱਠ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਰਾਜ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੱਠ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਾਉਂਦਾ ਜੋ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵਿਰੁੱਧ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਅਪੀਲ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਵੀ ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਦੋ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਤਿੰਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਤਰਕ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ। ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਪੂਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇ ਲਾਭ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302/34 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਧਾਰਾ 324 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ, ਜੇ ਹੋਰ ਅੱਠ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਾਂਗ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ।

69. ਇਸ ਲਈ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 324 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ।

70. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕੁੱਲ ਜੇਲ੍ਹ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚੋਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲਗਭਗ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕੱਟ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ 07.07.2009 ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 3 ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਉਹ ਇੱਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਔਰਤ ਹੈ।

71. ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕੱਟ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 3 ਇੱਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਔਰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ 10 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ 10 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਰਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਅਸੀਂ ਅਪੀਲ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302/34, ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 324 ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਦਲਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 'ਤੇ 10,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨਾ ਅਦਾ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਾਧਾਰਨ ਕੈਦ ਕੱਟੀ ਜਾਵੇ।

XXXXXX

72. ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ (ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3) ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਕੱਟੀ ਗਈ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕੱਟਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਹਰੇਕ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਰਕਮ ਵਜੋਂ 10,000/- ਰੁਪਏ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਏ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਦੋਵਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਾਧਾਰਨ ਕੈਦ ਕੱਟਣੀ ਪਵੇਗੀ।

73. ਵੱਖ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸ਼੍ਰੀ ਕਰਨ ਭਾਰੀਹੋਕੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋਸਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਭਾਈਆਂ ਕੀਮਤੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਉਸਨੇ ਕੇਸ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਲਿਖਤੀ ਦਲੀਲਾਂ ਵੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ।

74. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲ ਸਫਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਵਿਵਾਦਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅੰਕਿਤ ਗਿਆਨ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ: - ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਨ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

Prabhat Kiran, Advocate
D/923/2000
Bar Council of Delhi